

ΛΑΥΣΑΤΕ, σαβανομένην με την οικίαν της γλυκύτερας νεότητος την άδο-πλαστον παρθένον, ης τα χείλη ενέκρωσεν άπόνως ο θάνατος, φιλοδοξήσας το φίλημά των . . . Θοννήσατε τον άπο της ζωής χορηγιόν σπανίας κόρης, ήτις

έπρεπε να ζήση, διότι μόνον τοιαύται υπάρξετε, δικαιολογοῦσι τον άκατανόητον σκοπόν και έξηγοῦσι το μυστήριον του κόσμου τούτου, τοιαύται επέραστοι υπάρξετε, δι' ης ο χρόνος έχει απόλυτον ενότητα και η ανάμνησις με την προσδοκίαν αδελφοῦνται . . . Τ' άνθη, ήτινα την κατεστόλιζον έορτεινήν, πανευδαιμόνα κόσμον, απέμειναν αρκετά δοροσερά ακόμη δια να καλύψωσι το λευκόν ως μάγμαρον μέτωπόν της, ο δέν κοσμεῖ εκ λεμονανθών γαμήλιος στέφανος, τον όποιον δέν επρόλαβε να περιβλήθῃ εν τῇ ζωῇ, και τα ρόδα της ανοίξεως ήτοιμασαν απαλῶν και μυροδόζων την ύστατην κλίβυν, έφ' ης θα ήουχάσῃ το περικαλλές σῶμα της **Μαρίας**, επανευοϊστικον εν τῇ γαλήνῃ του παντοτεινοῦ ἔθνου, την ήουχίαν, ης έστεροῦθη επί τριήμερον ήδη επί της γῆς . . .

Ο Άπριλιος την έστεφάνωσε δι' εικοστήν και τελευταίαν φοράν με τ' άνθη του και νύμφη του Χάρου, φεύγει εις την αιωνιότητα η πανεύμορφος κόρη. Μεσα εις την μέσθην των άρωμάτων και τ' άρωροφώτιστα όνειροπολίηματα της ευδαιμονίας, εις την μουσικῆν των άποδόνων, εις την έποχῆν, καθ' ην το πάν γελᾷ και έξανθει υπό τας θαλεράς ακτίνας ήλιου εαρινου, τελοῦντος τον νέον αὐτου ήμέβαιον μετά της αναγεννωμένης φύσεως, ήλθε στιγμή φθινοπώρου δια μίαν άθραν, ως τα ρόδα, υπαρέξιν, και η άγνή ψυχή της, ώσαν ευωδία ανήλθεν από της χθές εις τα κνανά ἔτη του Ούρανου, εκεί, εις τον Ούρανιον Παράδεισον, όπου βασιλεύουσιν αἰθιρώ-

* Το άνωτέρω έρθρον έγράφῃ την ημέραν του θανάτου της.

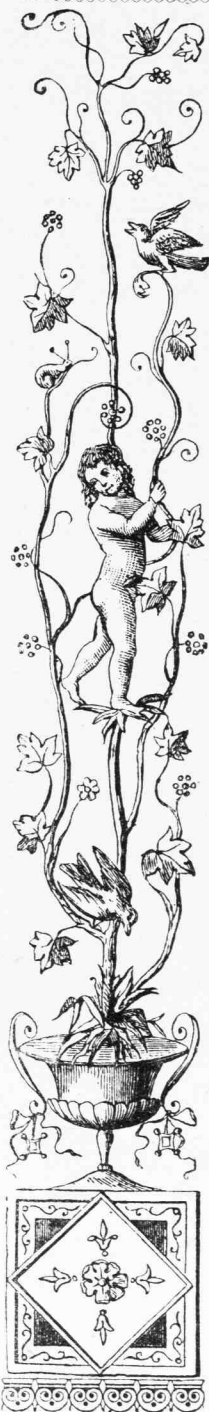
ΜΑΡΙΑ Ζ. ΡΩΣΗ

* Θανατώσα ἐν Ἀθήναις τὴν 14ην Ἀπριλίου 1898 *

τεροι διὰ τοὺς ὀραίους νεκρούς κόσμοι, καὶ καταδιώδων οἱ ἐν τῇ ἐπιγίῳ σκιανὴ κλύδωνες, εἰς τὰ θέλητρα ἰδανικότερας διαδιώσεως... Ἡ ἀσθένεια τῆς **Μαρίας**, ἢ τοσοῦτον ἀπολεμητὸς ἐπιτελέσασα τὸ ἄδικον αὐτῆς τέλος, δὲν ἦτο συνήθης νόσος ἀνθρώπων. Ἦτο περίοδος, καθ' ἣν τὸ λεπτοφνὲς σῶμά της ἐτίκετο, διὰ τὰ παρασκευάσθαι πτερυγίας ἀγγελικὰς, καὶ ὁ σπαρακτικὸς θάνατός της, δὲν ἦτο θάνατος, ἦτον ἐπάνοδος Ἀγγέλου εἰς τὴν πατρίδα τῶν Ἀγγέλων...

... Εὐγενὴς ἀπὸ κληρονομίας, ἦτο πλασμένη μετὰ ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς φύσεως. Ὀνειρον μᾶλλον ἢ ἔπαρξις... Ὡς κόρη πρωτότοκος ἐν τῇ χοιμαθίδεως καὶ λαμπρῇ οικογενείᾳ της ἡ **Μαρία Ζ. Ρώση**, πρότυπον θενικῆς ἀγνότητος, συνδυάζουσα ἐν ἁρμογίᾳ τὴν ἀληθῆ ἀφέλειαν καὶ ἰσχύος: Φυσιογνωμία ἐξόχως συμπαθῆς, μετὰ ἀνεπίδεικτον χάριν καὶ ἀειμνήσια ἦθος, μετὰ τρυφερότητα καὶ ἀπλότητα αἰσθημάτων, γλυκαίνουσαν τὴν ἰδανικὴν ὄραϊαν καὶ ἔποχρον μορφήν της. Ἀβρά, ὡς ἡ ἐνσάρκωσις τῆς αἰδοῦς, αἰθερίας ὡς ἀρχαία νύμφη, ἀπέριττος, ἀπροσποίητος, ἀσπίλος, ἀδαμαντίνη καρδιά ἐμφωλεύουσα εἰς ὄραϊον ὄμμα, πλασμένη μετὰ ὄσακα πετάλων ἄνθους ποστοκαλιᾶς, ἐπιδαρτικεύουσα θείας τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἀμίλλης αὐτῆς πρὸς τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων, ἀπαλύνουσα διὰ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῶν συμπαθε-

στέρων λόγων και την ἀπαθεστέραν ὄψιν, και τὰ πλέον ἀμειδίῃ χεῖλη σκληρῶν και ἀπόνων ψυχῶν καταναγάζουσα μετὸ χαμόγελον τῆς συμπαθείας... Ἄστρον τοῦ Ἀττικοῦ Οὐρανοῦ, χαριεσσα, μειδιδῶσα αἰωνίως, ἐξοῦθεν, ἀγαπῶσα τὸ ὄραϊόν, πονούσα διὰ τὰς συμφοράς τῶν ἄλλων και ἐπιχαρίτως ἀποκρύπτουσα πᾶσαν ἰδίαν θλίψιν, πληροῦσα θαυμασμοῦ τὸν μετ' αὐτῆς συζητοῦντα, διότι εἰς τοὺς λόγους της ἐνυπῆρχεν ἡ αὐτὴ ὄραιότης τοῦ προσώπου αὐτῆς, μίᾳ συνεχῆς μελωδία λέξεων, ἰδεῶν, συναισθημάτων....

Πρὸς τὸ παράδειγμα και τὴν ἀρετὴν τῆς ἀνυμνευαίου κόρης, ἦν ἀντὶ νυμφικῆς ἐσθῆτος νεκρικὴ τυλιδοει διωδὸν και ἄκαιρον δάβανον, ἀληθῶς ἐλαχίστας ὑπάρξεις ἔχει τις νὰ ὑποδείξῃ. Κόρη τελειῶς καλλιτέχνις, παρθένος πλασθεῖσα διὰ λεπτὸν ὀριζόντα ἰδανικώτερον βίου ἢ **Μαρία Ζ. Ῥώδη**, διέπρεπεν ἐν ταύτῳ εἰς τὴν Μουσικὴν και τὴν Ζωγραφικὴν, ὅσοι δ' οὐτύχησαν νὰ ἴδωσιν ἔργα τῆς χειρὸς της, ἀνεγνώρισαν τὸν τύπον ταλάντου δοκίμου και σθεναροῦ, οὐχὶ δὲ τὰ πρωτόλεια ἐρασιτεχνικῶν δοκιμίων. Κόρη ἀποκλειστικῶς τῆς οἰκογενείας και τῶν μελετῶν της, διέσφζεν ἄπειρον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φιλοτεχνίαν, ἡ δὲ Μουσικὴ αὐτῆς ἐπιδοσις και ἡ θεομὴ ἀφοσιώσις της πρὸς τὴν Καλλιτεχνίαν, προσέδιδον ἀπαραμίλλον θέλητρον εἰς τὸ ἦθος και τὴν συνομιλίαν της... Οἱ λόγοι της γλυκεῖς και σοβαροὶ, ὁμοίᾳ μετ' ἡῶμα ἀφῶς συνειδησεως, ἡ ἐπιπτον γύρω αὐτῆς, ὡς παρηγορία καενὸς ἀγγέλου· αἱ σκέψεις της μετροσιούντο συγχωροῦσα τὰ πάντα... Λεπτὸν και αἰθέριον τῆς δρόσου φιλοτέχνημα ἐστόλιζε τὸν κόσμον, εὐμορφαινουσα τὴν ζωὴν αὐτοῦ μετὸ μελιχρὸν, τὸ κόσμιον και θεμνὸν φῶς, ὅπερ ἀπέδιδεν ἡ μετ' αὐτοῦ ἀναστροφὴ της... Ἐξῆ μετὴν ἄρμονίαν τῶν ἤχων, οἵτινες ἀπαλόες, ὡς ἡ ἀναπνοὴ της, ἀνεδίδοντο ἐκ τοῦ βάθους τοῦ διὰ παντὸς ἠδῆ σιγήσαντος κλειδοκυμβάλου της....

Ὁ ἐν τῇ γῆ βίος Σου **Μαρία**, δὲν ἠδύνατο νὰ παραταῖ ἐπὶ πολὺ· ἐπέπρωτο νὰ λήξῃ και ἐλθῆ, εἰς ἐποχὴν γεμάτην ἀπὸ πρωτόγονα μῦρα ἔσρος και κελαδῆματα χελιδῶνων, τῶρα, ποῦ ἡ ἀνοιξίς φαῖδρα και γελέεσσα ἀνακύπτει ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς Φύσεως, ὁ δὲ γλυκὺς ψαλμῶδες ἀρχίζει νὰ τονίξῃ τὰς πρώτας αὐτοῦ περιπαθεῖς μοιρὰς... Καθὼς αἱ κορυφαὶ τὸ πρῶτον φωτίζονται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου, οὕτω και τὰ διαβατικά ἐπὶ τοῦ ἀχαρίστου αὐτοῦ κόσμου πλάσματα, ἅτινα ζῶσιν εἰς τὸ περιθῶριον τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων, περιβάλλοντα αὐτοὺς μετ' ἡς ἀγάπης τῶν τὴν παραμυθητικὴν γοντείαν, γλυκαίνοντα τὰς πικρίας τῶν καὶ ἀροματίζοντα τὸν βίον αὐτῶν, πρῶτον ἐπίσης, περιαναγόμενα ὑπὸ τοῦ φωτός της πνευματικῆς ἡμέρας, καθίστανται ὁρατότερα εἰς τὸν καταδοκοῦντα τὸ θῆραμα θάνατον και ἐκ τῶν πρώτων πλπτουσὶν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ ἀσπλάγχχνου ἐκείνου τῆς γῆς θεριστοῦ. **Εἶδιν αἱ ἐκλεκταὶ τοῦ Θανάτου**, ἃς θερίζει τὸ δρέπανόν του, τὸ αἰώνιος θερίζει και τὸ μὴ κουραζόμενον ποτέ!!

Και ἡ ἀποστολὴ τῶν πλασμάτων αὐτῶν ἐπὶ τῆς

Γῆς εἶναι πάντοτε πρόσκαιρος, καὶ φεύγουσι κληροδοτοῦντα εἰς τοὺς ἀπομένοντας τὸ ἰδανικόν, τὸν ἀνθρώπινον θαυμασμόν, τὸν αἰώνιον πόνον. . . . Ἡ ζωὴ των φέγγει ὡς τὸ σιγαλὸν καὶ ἡμερον φῶς τῆς λαμπάδος, καὶ νομίζουσι, ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὸν προορισμὸν των, ὁπόταν τὴν ζωὴν, ἥτις ἐμύρωνεν ὀλόκληρον τὸν βίον, τὴν καρδίαν, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν χάριτα ἀναλώσουσιν, διὰ νὰ φωτίσουν ἐξ αὐτῶν τὴν ζωὴν ὅσων ἠγάπησαν ἢ ἐσημπάθησαν. Συναντῶντα μοι-ραίως τὴν πραγματικότητα, μόλις ἐγγίσωσι τὰ χεῖλη των εἰς τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς ἀπογοτεῦσεως, πρὶν ἀποφυλακθῶσιν αἱ ἀνθισμένα ἐλπίδες των, ἀπέρχονται εἰς ἄλλην παγκόσμιον ζωὴν, ἐνθα πνέει δροσερός ὁ ἄνεμος τοῦ ἰδανισμοῦ, ἐστεμμένα πάντοτε μετὰ τὰ ῥόδα τῆς πρώτης Νεότητος. . . . Ἐδῶ. . . . εἰς τὴν δολερὰν ἀτμόσφαιραν τῶν ἐγκοσμίων, παρέρχονται ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάμψουν καὶ ἀκτινοβολήσωσιν, ἀφ' οὗ χαράξουν ἀγυροφόρον πορείαν ἐπὶ τῆς ζωῆς, ὡς διάπτοντες ἀστéρες, διατρέχοντες τὸ ἄπειρον. . . . Ἐγκαταλείπουσι τὴν ἐδῶ ἀνεξερεῦνhton καὶ μυστικὴν γοητείαν, τὸ ἐπὶ τῆς Γῆς ἀπατηλὸν πανόραμα, διὰ νὰ ἠδυσχάσωσιν ἐκεῖ, ὅπου ὁ διαρκὴς προορισμὸς των, εἰς τὸ ὠραιότερον Κοιμητήριον τοῦ ἀληθοῦς Κόσμου, τ' ὅποιον ἐγκλείει, αἰώνιον καὶ μέγαν νεκρὸν, τὸ Ἰδανικόν. . . .

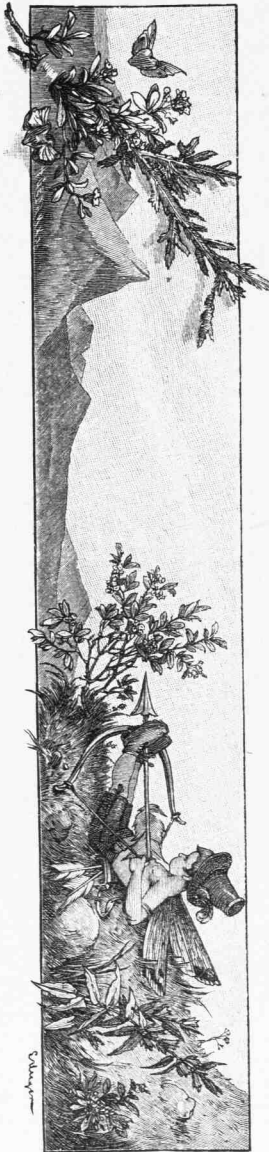
. . . Τοιοῦτον καὶ Σὺ, γλαφυρὰς μορφῆς πλάσμα, ποίημα ὑπέροχον τῆς φύσεως, **Μαρία**, ἀφ' οὗ ἐχάρισες εἰς τὸν γαλανὸν οὐρανὸν μας τὰ πρώτα παρήγορα μευδιάματά Σου καὶ εἶδες μόλις νὰ λάμψωσιν εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ὀφθαλμοὺς Σου οἱ πρότοι ἀδάμαντες τῶν δακρυῶν τῆς χαρᾶς, ἐκκλίνες ἡσυχὰ τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ κοιμηθῆς τὸν ὕπνον τῆς ἀθώοτητος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς δυσμοίρου Μητρὸς Σου, ἐν τῇ ἀγαθωτάτῃ ψυχῇ τῆς ὁποίας ἀνοίγεται βάρσθρον, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς βυθίζεται ὀξεῖα ἢ μάχαιρα τοῦ θανάτου Σου. Εἰς ποῖαν Ἐπιστήμην, εἰς ποῖον φάρμακον, εἰς ποῖαν θυσίαν, δὲν ἐζήτησεν ἀρωγὴν, διὰ νὰ χαρίσῃ ζωὴν, διὰ νὰ δώσῃ πνοήν, διὰ νὰ θεωρᾷ τὸς ψυχροὺς παλμοὺς τῆς **Μαρίας** τῆς; Ὅλα εἰς μάτην τὸ ὄκοτος τοῦ θανάτου ἐδόνην τὸν ἥλιον τῆς ζωῆς Σου καὶ σε ἀπέσπα ἀπὸ τὰ ὄνειρα τοῦ ὕπνου Σου, διὰ νὰ σε κοιμῆσιν εἰς τὴν ἄλλην Γῆν. ἥτις ἐγκλείει εἰς τὰ βῆθη αὐτῆς τόσους στεναγμοὺς ὠραίων νεκρῶν. . . . Ἐν ὄνειρον πλέον ἐφαίνετο, ὡς

✱ ΜΑΡΙΑ Ζ. ΡΩΣΗ ✱

(Ἐκ τελευταίας φωτογραφίας)

ἀναπαῦον ἐλαφρὰ τὴν μικρὰν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων τῆς παρθενικῆς τῆς κλίνης, καὶ οἱ πλόκαμοι τῆς γοητευούσης κόμης τῆς ἠμιελευμένης, ἐπλαισιούν δι' ὑστάτην φορὰν τὸ ὄρατον παιδικὸν τῆς **Μαρίας** πρόσωπον: Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι ἤγγιζε διὰ τῆς κεφαλῆς τὸ φῶς ἄλλου κόσμου, ὅτι ὁ θάνατος τὴν ἐπιποσίαζεν ὑπομορφὴν ἀγίου φωτός. Καὶ ἡ γλυκεῖα εἰσιὼν τοῦ θανάτου κατήρχετο διὰ τὰ ἐπενέγκη τὸ ἀδικον τέλος τῆς, διὰ τὰ σαβανῶσθαι τὴν θνήσκουσαν παρθένον μετὰ τὴν καλλονὴν τῆς ψυχῆς αὐτῆς καὶ φέρη πρὸς τὸν Οὐρανὸν τὸ πρόσωπόν τῆς, ὅταν ἀποθάνῃ. . .

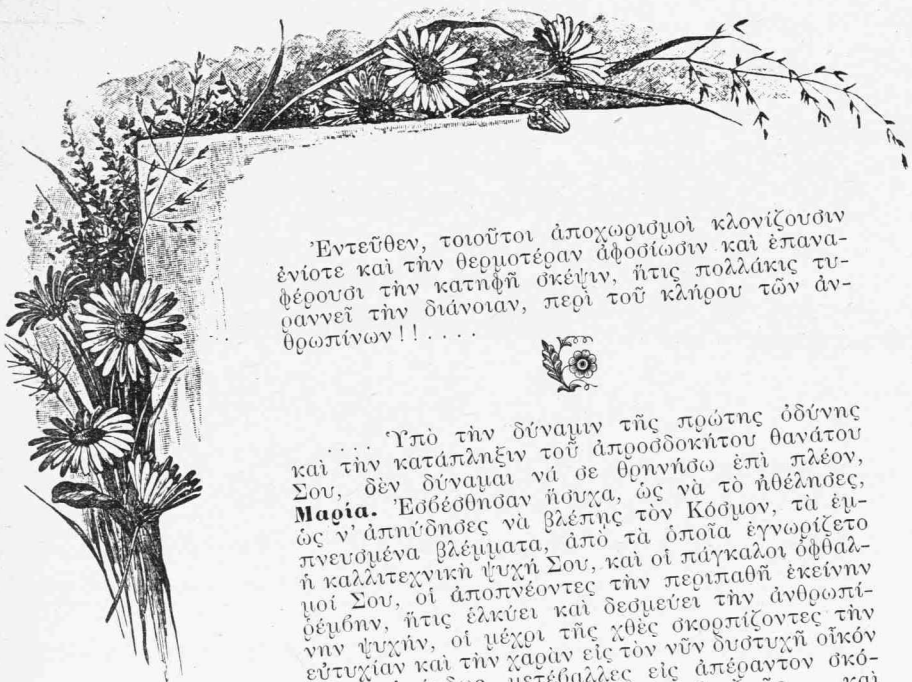
. . . Δὲν εἰσικουόσθησαν αἱ εὐχαὶ τῶν πολυτιμῶν γονέων Σου καὶ ἡ στοργὴ τῶν ἠμειψῆθαι διὰ τοῦ θανάτου Σου, καὶ ἡ σκληρὰ εἰμαρμένη ἀφῆκε τὰ πετάξῃς ἀπὸ τὴν ἀγκάλην τῆς καλῆς Σου μητρὸς, δίχως τὰ τῆ ὑπολείπωνται ἢ ψευδοῦς καὶ πικρῆς παρηγορίας στιγμῆι, καθ' ἃς ὁ ὕπνος, ἀποφασίζων τὰ κλείσῃ τὰ πεποννημένα βλέφαρά τῆς, θὰ τῆ ἐπαναφέρει ἀπατηλῶς τὴν **Μαρίαν** τῆς εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς, καὶ θὰ νομίζῃ ὄνειρον τὸν θάνατον τῆς, καὶ πραγματικότητὰ τὸ ὄνειρον!! . . . Ὡ! Πόσον τελειῶς καὶ εἰς ποῖον εὐαίσθητον ψυχολογικὸν βαθμὸν τονίζει ἡ γλῶσσα πολλῶς τὸ εἰλικρινές τῆς ψυχῆς ἄλγος!!

Τὰ φῶτα πένθημα ἀπεσθέννυντο καὶ μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀλέκτορος κραυγῆν, ὅλος ἐκεῖνος τῆς χαρᾶς ὁ γέλως ἐπάγωνεν εἰς τὰ χεῖλη καὶ ἀπεκροσταλλοῦτο εἰς μειδίαμα οἰκτρᾶς ὁδύνης. . . Ἡ **Μαρία** εἶχεν ἀφήσει τὸν τελευταῖον στεναγμὸν τῆς. . .

. . . Ἐχει κατὰ τὴν τὸ δολοφόνον ὁ θάνατος, ὅταν πλῆττει οὕτω, μετὰ τὴν ἀγριότητα, μετὰ εἰς τὴν μέθην τῆς ζωῆς, τῆς εὐτυχίας τὸ ἀκτινοδόλμημα, τῆς σωματικῆς λάμψεως τὸ μεσουράνημα. . . Καὶ ὅμως πόσας φορὰς ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη δὲν ζῶσιν ἀδελφωμένα ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πόσας φορὰς τὰς εὐτυχισμένας στιγμᾶς τοῦ βίου δὲν διαδέχονται—δίχως τὰ τὸ ἐννοῆσθαι κἀνεὶς—τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀπελπισίας οἱ ἀτελεύτητοι αἰῶνες!! Τοιαῦτα πάντα εἰς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀπότομοι μεταπτώσεις, ἀπὸ τῆς ἐλπίδος εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, ἀπὸ τοῦ μειδίαματος εἰς τὸ δάκρυ. . . Καὶ ἡ ἐντύπωσις εἶναι ἀπείρως σπαρακτικὴ, ὅπου ταν ἐκλέγῃ ὑπάρξεις, ὡς τὴν τῆς **Μαρίας** Ῥώσῃ, ὑπάρξεις νομίζει τῆς, πλασμένας ἀπὸ διαφάνειαν αἰθέρος καὶ λευκότητὰ ἰσθμῶν καὶ χάριν ἰων. . . Ὑπάρξεις, ὧν ἡ ζωὴ ἐγκλείουσα τὴν ἡδυτέραν ἀρμονίαν, τὴν χαρμονίαν καὶ τοὺς ὄνειρους, λυκνίζει τοὺς πάντας ἐν τῇ ἀτυχεσίᾳ τῆς εἰδυλτικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ ἡρεμίας καὶ ἐνοσταλλάζει ἐν τῇ ψυχῇ τὴν θωπεῖαν τῆς ἀγριότητος, διασκεδάσει

τὸν ζόφον τοῦ ἀπελπισμοῦ καὶ κάμνει τὸν ἀνθρώπον νὰ πιστεῖν, ὅτι ὁ βίος διέχεται ἐπὶ ῥόδων, ὅτι ἡ σκία τῆς μερίμνης μηδὲν ἐπισκοτίζει τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ἀκόνη τοῦ ἄλγους οὐδαμῶς τιτρώσκει τὴν καρδίαν, καὶ τῆς κακίας ὁ ἴος οὐδεμίαν διαφθείρει ψυχὴν!! . . .

Ἐντεῦθεν, τοιοῦτοι ἀποχωρισμοὶ κλονίζουσιν ἐνίστε καὶ τὴν θερμότεραν ἀφοσίωσιν καὶ ἐπαναφέρουσι τὴν κατηφῆ σκέψιν, ἥτις πολλακίς τυραννεῖ τὴν διάνοιαν, περὶ τοῦ κλήρου τῶν ἀνθρώπων!! . . . .

Ἐποὶ τὴν δύναμιν τῆς πρώτης οἰδύνης καὶ τὴν κατάπληξιν τοῦ ἀπροσδοκίτου θανάτου Σου, δὲν δύναμαι νὰ σε θρηνήσω ἐπὶ πλέον, **Μαρία**. Ἐσδέσθῃσαν ἡσυχά, ὡς νὰ τὸ ἠθέλησες, ὡς ν' ἀπνύθῃσες νὰ βλέπῃς τὸν Κόσμον, τὰ ἐμπνευσμένα βλέμματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐγνωρίζετο ἡ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ Σου, καὶ οἱ πάγκαλοι ὀφθαλμοὶ Σου, οἱ ἀποπνεόντες τὴν περιπαθῆ ἐκείνην ῥέμβην, ἥτις ἐλκύει καὶ δεσμεύει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, οἱ μέχρι τῆς χθὲς σκορπίζοντες τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χαρὰν εἰς τὸν νῦν δυστυχῆ οἶκόν σου, οὐ τὸ φῶς, Σὺ, τὸσον ἀκρόδως, μετέβαλλες εἰς ἀπέραντον σκότος, ἐκλείσθῃσαν διὰ παντός πλέον εἰς τὸν ἥλιον τῆς ζωῆς, . . . καὶ ἐδῶ, ἐπὶ τοῦ ὀραίου νεκροῦ Σου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζωγραφίζεται ἀκόμη ἐν τελευταίῳ μειδίῳ θλίψεως, διὰ τὴν τῶσον πρόσωρον ἐγκατάλειψιν τοῦ κόσμου, ὑπὸ τὰς χρυσόκιτρίνας πεθαμένας λάμπεις τοῦ Ἡλίου, ὑπὸ τὸν στυγρὸν πόνον καὶ τὴν πλημμυροῦσαν οἰδύνην, ὑπὸ τοὺς λυγμοὺς τοῦ σπαρασσόντος ἀτυχεστάτου πατρός, πολυαγαπημένου ἀδελφῶν, ἀνεκτιμῶν θεῶν, διακρίνων τὴν ἀπειρον γαλήνην τοῦ κοιμημένου λευκοῦ προσώπου Σου, νομίζω, ὅτι ἡ ψυχὴ τῆς λατρευομένης **Μαρίας** τῶν, ἵπταται ὑψηλά, πανευδαίμων εἰς τὰς πτέρυγας τοῦ θανάτου, . . . καὶ φαντάζομαι τὸν ἴδιον θάνατον κλαίοντα καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ φερέτρου Σου. . . .

Διὰ τοῦτο καὶ νεκράν, ὅλην τῆς νεότητος ἢ χάρις καὶ ἡ δρόσος καὶ ἡ ἀρότης ἐστειλαν τὴν κεφαλὴν τῆς λευκῆς κόρης, ἥτις ἀπέθανε, ὁδὸν γεννηθὲν μετὰ τὸν ἀσπασμὸν τῆς δρόσου τῆς αὐγῆς, ὁδὸν ἀποφυλλισθὲν μετὰ τὰ φιλήματα τῆς δρόσου τῆς ἐσπέρας. . . . .

Ἀποφυλλίσατε ῥόδα εἰς τὴν διάβασιν τοῦ νεκροῦ τῆς **Μαρίας** καὶ μετὰ τὸν ἴσμον καὶ ἴα στέφατε τῆς ὄνειροπόλου παρθένου τὸ λευκὸν φέρετρον. Ἄς εἶναι ὅλα γύρω τῆς λευκῆς καὶ ἀγνῆς, καθὼς ἦσαν τὰ ὄνειρα καὶ οἱ ἐπὶ τῆς Γῆς πόθοι τῆς. Ἐάν ἀπέπτη ἀφ' ἡμῶν, τὸσον συντόμως, ἴσως μᾶς δίδει τὴν ἐξήγησιν ὁ λόγος, ὅτι ζῶσα διὰ τοὺς ἄλλους ἢ εὐσπλαγχνος καὶ ἰδεώδης κόρη, ἀπόλεσε τὴν δύναμιν νὰ ζῆσθαι ἐν ἑαυτῇ. . . . .

Ὁ πόνος, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης μοίρας ἀόρατος συνοδός, ὁ ἐμπαιζὼν τῆς εὐτυχίας τὰ ὄνειρα καὶ τοῦ πλοῦτου τὰς λαμπρότητας, ὁ συντριβὼν ὡς κρυστάλλον τῆς εὐδαιμονίας τὸ εἶδωλον, αὐτὸς ὁ κυριαρχῶν πόνος, ὁ ἀψήνων διὰ τοῦ θανάτου, ἐκ τῶν θυμάτων του, εἰς τοὺς ἀπομύοντας, τοὺς θεματοφύλακας αὐτοῦ τῆς γνήσιας τοῦ ἀνθρώπου, μίαν μόνον ἀνάμνησιν, ἢ τὴν τρεμολάμπουσαν, ἐν μειδίῳ τῶν, μίαν κλήσιν τῆς, κεφαλῆς τῶν. . . . θὰ συγκλονῆ τὰ στήθη μας καὶ θὰ περιβάλλῃ μετὰ ὀλιγοῦν τι γόντρον, **Μαρία**, τὴν γλυκυτάτην ἐνθ-

μισιν τοῦ ὀνόματός Σου. Τὸ χῶμα, ὅπερ ἐλαφρὰ - ἐλαφρὰ, θὰ σὲ σκεπᾶσθαι, δὲν θὰ μένη βωβόν, ὡς ὁ ἄφωνος πόνος τῆς καρδίας μας. Θ' ἀποδίδῃ φωνὴν γλυκυτάτην, θ' ἀναπέμψῃ παρρηγοῖαν καὶ ἄσρητον φωνήν, ἥτις θὰ γλυκαίη τὴν ἐκ τοῦ θανάτου Σου δοκιμασίαν. πανυστάτην μελαγχολικὴν μορφήν, ἀποπνεύουσαν τὴν ἐγκατέρησιν καὶ ἐλπίδα, πρᾶυνουσαν τὴν ἀνίαν τῶν θηνοῦντων τὴν στέρησίν Σου. . . .

"Ὅσων ἡ ψυχὴ συνεμερίσθη ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἄλλων τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην, ὅσων ἡ ψυχὴ συνεπάθησε πρὸς ἄλλας καὶ συμμετέχε τῶν περιπετειῶν ἐκείνων, ἐν ταυτότητι συναισθημάτων, **αὐτοὶ** δὲν ἀποθνήσκουσιν ἅπαξ: Ἀποθνήσκουσι πολλάκις, διότι ἀπὸ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀποσπᾶ ὁ θάνατος κόσμον ὀλόκληρον ὑπάρξεων πεφιλημένων, τὸν αἰώνιον ὕπνον τῶν ὁποίων, παρακολουθεῖ, ὡς ἔσχατον ὀλόψυχον προσκύνημα, τὸ θερμὸν δάκρυ ἀπέιρων ἀνθρώπων. . . .

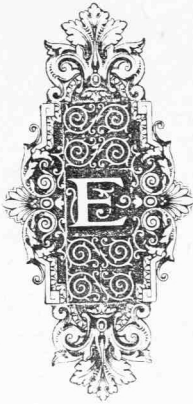
Τοῦ τάφου Σου **Μαρία** τὸ μύσημα τοῦτο τῆς ἀθέριου, τῆς νεκρᾶς ζωῆς, θὰ φωτίξῃ διαρκῶς τὸ φῶς τῆς σελήνης τὴν νύκτα ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς σκοτίας, τὴν δὲ παγερότητα αὐτοῦ θὰ θερμαίνει τὸ ἀστεϊρευτον δάκρυ μας, ἐνῶ μυρία καρδία θὰ στενάξουσιν, ἄβραὶ χεῖρες θὰ ὑποβοηθῶσι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀνθῶν, ἅτινα συναισθανόμενα ἐκ ποίων σπηθῶν ἀναθρόσκουσι, θὰ ὄσι πάντοτε ὠραιότερα, διαρκῶς ἀνθηρά, ἔσαι ἡδύοσμα, καὶ τὰ φυλλώματά των, κλίνοντα ὑπὸ τὰς ἐλαφρὰς τοῦ Ζεφύρου θωπείας καὶ τοῦ Ἥλιου τοὺς περιπαθεῖς ἐναγκαλισμοὺς, θὰ σοῦ ψιθυρίζωσι τὸ ναυοῖσμα τῆς αἰωνίας γαλήνης. . . .

Τάφος περιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς αἴγλης τῆς Φύσεως καὶ ἀγαλιζόμενος ὑπ' ἀνθῶν δακρυβρέκτων, δὲν ὀνομάζεται τάφος, ἀλλὰ λίκνον νέας ζωῆς. . . .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Ν Μ Η Μ Α

ΚΑΣΤΟΣ θάνατος ἐνέχει τὸ ἄλγος του, τὸ μυστήριόν του, τὴν φιλοσοφίαν του. Ἐν φέρετρον ἀξίζει ὅσον ἡ μεγαλοφρεστέρα διάνοια, ἡ μεγαλητέρα καρδία. Διότι ἀμφοτέρω ταῦτα περικλείει. Τὰ σύρει μαζύ του εἰς τὴν γῆν, ἡ ὅποια εἰς ἀνταμειβὴν μόλις ὀλίγα ἄνθη ἐκβλαστάνει.

Ἄλλὰ τ' ἄνθη ταῦτα οἷον ἔχουν μῦρον καὶ τὸ φέρετρον ποίαν προσλαμβάνει τραγικὴν ποίησιν, ὅταν τὸ νεκρὸν σῶμα εἶναι παρθένου σῶμα, ἀνθῆσαν ὀλίγας μόνον ἀνοιξεις εἰς τὴν γῆν αὐτήν, ἣν ἐπλημμύρισε ἡ πεζότης, ἡ ἀνάγκη, ὁ σπαραγμός, τὸ συμφέρον. Τὰ σώματα ταῦτα τὰ λεπτεπίλεπτα, τ' ἀγγελικά, ζῶντα μὲν, χρησιμεύουν ὡς μία ἐνδειξις

τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς εὐγενοῦς ιδεώδους, μιᾶς ἀληθοῦς ἐμπνεύσεως. Θανόντα δέ, ἀποτελοῦν ἓνα θρίαμβον ποιήσεως, τὴν ὁποῖαν ὁ οὐρανὸς δανεῖζεται ἀπὸ τὴν γῆν.

Καὶ ἡ ἀθάνατος γαλήνη κυριαρχεῖ περὶ τὴν ὑπαρξιν τῆς *Μαρίας* 'Ρώσῃ. Μόνον τ' ὄνομά της ἀρκεῖ ν' ἀναπαραστήσῃ, ζωηρότερον τῶν λέξεων, τὴν ιδανικὴν ποιήσιν τὴν ὁποῖαν συνεκέντρωνεν ἡ εὐλύγιστος ἐκείνη κόρη, τὴν ἀνέφελον χάριν, τὸ ἤρεμον μειδιᾶμα. Καὶ ὅταν θάπτωνται τοιαῦται παρθενικαὶ καλλοναί, σβύνουσαι ἀπὸ μαρασμὸν, ὄχι σταυρός, ἀλλὰ λύρα μᾶλλον ἀρμύζει νὰ ὑψοῦται ὑπὲρ τὸ χῶμα. Καὶ ἰδίως διὰ τὴν 'Ρώσῃ τὸ σύμβολον τῆς μουσικῆς, ἐρειδόμενον ἐπὶ μιᾶς χρωματοπινακίδος, εἶναι τὸ προσφορώτερον, διότι ὑπῆρξεν ἡ μουσικὴ ἡ προσφιλεστέρα φίλη της.

Καὶ ἀπέθνησκε τὸσον κχιρὸν χωρὶς ν' ἀποθνήσκῃ. Τὸ σῶμα τὸ εὐαίσθητον ἐκλονίσθη. Τὸ πολὺ αἷμα, — τῆς χυδαίας πεζότητος ἢ ἐκδῆλωσης — ἀντικαθίστα παρ' αὐτῇ τὸ πολὺ αἶσθημα. Καὶ μαζὺ μὲ τὸ αἶσθημα αὐτό, ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ ἐν τοιαύτῃ προσευχῇ πρὸς τὰ νέα ιδεώδη, ὠδηγήθη εἰς τὸν τάφον.

Καὶ ἤτο συννεφώδης ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἂν καὶ τὸ ἔαρ εἶχεν ἤδη ἐπιφανῆ. Καὶ ἐκηδεύετο ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἄλλη παρθένος ἀναιμος καὶ ἐκείνη, γλυκεῖα ὡς ἡ 'Ρώσῃ καὶ φιλότεχνος, ὡς αὐτῇ, εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς συνοικίαν, ἔφρινε τὴν τελευταίαν πνοήν. . .

Ἔ, τοῦ μαρτυρίου τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, κατὰ τὰς ὁποίας τὸσον ἀσπλάγχχνως, τὸσον βρῆεως ἐδοκιμάσθησαν αἱ ποιητικαὶ ψυχαί, αἱ ὑπέροχοι φύσεις. Καὶ ἡ νεολαία, ὁ ἀνήσυχος αὐτὸς καὶ θορυβώδης ἀφρὸς τῶν κοινωνικῶν κυμάτων, ἐν σιγῇ παρηκολούθησε τὴν νυμφικὴν ἐκείνην τοῦ θανάτου παρέλασιν, ἣτις διηθύνετο πρὸς τοὺς Στύλους καὶ ἦν παρηκολούθουν τὸσα γνωστῶν καὶ ἀγνωστῶν, μεγάλων καὶ μικρῶν, δάκρυα. . .

AMAP

ΜΙΑ ΝΕΚΡΑ

Καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἡ κόρη μὲ τὸ ἐλαφρὸν βάδισμα, μὲ τὴν μορφὴν τὴν αἰθερίαν, μὲ τὸ ὑπέροκμον ἀνάστημα, ἡ κόρη ἡ ὠρεὰ καὶ ἰδανικῶς ὠρεὰ ἔν ἐν ὑπάρχει πλέον!

Τὸ πρῶτ' ἐν μέσῳ ῥόδων καὶ ἴων καὶ εὐωδιῶν, λευκῇ ὡς κρῖνος. μέσα εἰς τὴν λευκὴν στολήν της, τὸ λευκὸν φέρετρον, τὰ λευκὰ ῥόδα, τὰς λευκὰς λαμπάδας, ἐν μέσῳ ὄλων αὐτῶν τῶν ἄγνωστων λευκῶν ὡς κόρη ἡ πάλλευκος ὠδηγήθη εἰς τὸν τάφον.

Καὶ τώρα;

Χαράξατε εἰς τὸν λευκὸν της τάφον τὸ ἐξῆς δίστιχον ἀγνώστου ποιητοῦ:

« Ἐόπανα μὲ τὴν αὐγὴν νὰ ἰδῆς τὰ ἄνθη μουσκεμμένα
Ἀπὸ τὸ κλάμμα ποὺ χυσαν ὀλονυχτῆς γιὰ σένα ».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΥΚΛΑΥΣΤΟΝ ΜΑΡΙΑΝ Ζ. ΡΩΣΗ

Μ' ΕΝΑ γλυκὸ χαμόγελο, μ' οὐράνιο τραγοῦδι
'Επῆρε στὰ φτερούγια του κατάλευκο ἄγγελοῦδι.

Ἐναν ὥραϊον ἄγγελο, μιὰ κόρη αἰθερία,
Γλυκεῖα παρθένα, τὴν ἀγνή κρινόλευκη Μαρία.

Καὶ τὰ πουλάκια κρύβονται, τρυπῶνουν στὴ φωλιά τους
Καὶ λυπημένα γέρνουνε καὶ παύουν τὴ λαλιά τους.

Τὰ ρόδα καὶ τὰ γιασεμιὰ καὶ ἡ λευκὴ μυρσίνη
Χύνουνε δάκρυα δροσιά, μαραίνονται κ' οἱ κρίνοι.

Στολίδι τώρα σοῦ 'πρεπε λουλοῦδι τῆς μυρτιάς
Μὰ τὴ μυρτιὰ ἐζήλεψε σκληρὸ κλωνάρι ἰτηῶς.

Τριαντάφυλλο Ἀπριλιάτικο, ἀνθὸς τοῦ Παραδείσου
'Εκεῖ ἀνθίζεις, Ἄγγελε, ἄγγελικὰ κοιμήσου.

15 Ἀπριλίου 1898

ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΦΟΥΝΤΟΥΚΛΗ ΣΠΙΝΕΛΗ

ΜΑΡΙΑΙ ΡΩΣΗ

Σ ΤΗΝ ἐπιφάνεια ἡ γῆ καὶ δὲν ἔχει
Σὰν πρῶτα μαγικά νὰ λαμπυρίζη
Τριγύρω της, σεμνότερα νὰ τρέχη
Κι' ἀπ' ἁρμονία ποτάμια νὰ σκορπίζη.

Καὶτι προχθὲς μᾶς ἔκρυψε, τὸ βρέχει
Μὲ δροσιά, κ' ἓνα ῥόδο ἢ κρῖνο ἀνθίζει,
Κι' ἀγνή λάμψη ἀπὸ μέσα της ξετρέχει
Ὅταν τ' ἀγέρι γύρω μας μαυρίζει.

Γι' αὐτὸ τὸ ὥραϊο ποῦ ἡ φύσι ἀνάργη πλάττει
Καὶ ἡ γῆ μᾶς κρύβει, ἐνόησονται 'ς τὴν πλάσι
Τρεῖς ἀδελφαῖς, καὶ 'ς τὸ ψυχρὸ κρεβάτι

Ἡ μία σοῦ χύνει χρώματα, τὸ σῶμα
Ἡ δεύτηρη διαμῖας θὰ ξαναπλάσῃ
Καὶ ἡ τρίτη σοῦ φροσῶ πνοή 'ς τὸ στόμα.

(1899)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

